

Diplom nr 88
392231

H. LAURISTIN

Matr. 13652

*Applomintõõn arvatakse
Tartu, 15.10.38. A. F. Klumberg*

E. 7.
TARTU ÜLIKÕULI
DIPLOMTEADUSKOND

15 okt 38
223

TALLINNA LINN

Raking, pädeusus, kontroll

A. A. 18922

Tartu 1938

*Tartu linn E. F. Klumberg
18 X 38 e. m. l. m. l.*

S I S U K O R D

I. SISSEJUHATUS

1. Linna üldiseloostus	lhk.2
2. Linnaõiguse konstitutsioonilisi põhimõtteid	" 2
3. Tallinna linnaõiguse allikad	" 4

II. TALLINNA LINNAOMAWALITSUSE ORGANITE RAKING

4. Linnawolikogu	" 5
5. Linnapea	" 10
6. Linnawalitsus, selle osakonnad ja osakonnadele alluvad asutised	" II
7. Rewisjonikomisjon	" 15

III. TALLINNA LINNA ORGANITE PÄDEWUS

8. Linnawolikogu	" 16
9. Linnapea	" 20
10. Linnawalitsus ja selle osakonnad	" 22
11. Rewisjonikomisjon	" 30

IV. TALLINNA LINNA OMAWALITSUSE KONTROLL

12. Riigiwalwe	" 30
13. Majanduspoliitiline kontroll	" 32
14. Poliitiline kontroll	" 33
15. Teenistuswalwe	" 34
16. Kohtu kontroll	" 34

A l l i k a d	" 36

I. SISSEJUHATUS.

I. L i n n a Ü l d i s e l o o m u s t u s . Linn kui haldusühik kujutab endast korporatsiooni nagu riiki, sest niihästi riigil kui ka linnal on endakorraldamise õigus. Riik, nagu teada, jaotatakse erilistesse allühikutesse, millele omistatakse teatud iseseisvus. Üheks niisuguseks ühikuks on ka linn. Sellega siis linna võime waadelda kui väikesi riigikesi riigis. Linn kujutab endast territoriaalset haldusühikut, sest määravateks momentideks linna kui korporatsiooni kuulumisel on alaline elukoht või kinnisomand. Linn, nagu riik, võib teostada legislatiivseid, eksekutiivseid ja jurisdiktsioonilisi funktsioone.

2. L i n n a õ i g u s e k o n s t i t u t s i o o n i l i s i p õ h i m õ t t e i d . Fundamentaalseks õigusallikaks linnaomavalitsuse korraldamisel on põhiseadus. Kehtiw põhiseadus annab kohaliku omavalitsuse kohta waid mõned üksikud põhimõtted, kuna omavalitsuste lähem korraldus ja järelwalwe määratakse seadusega . Nii kõneleb meie põhiseadus, et kohaliku walitsemise ala korraldamine ja kohalikkude

elu alade arendamine toimub seaduse alusel kohalikkude omavalitsuste kaudu². Sellega siis omavalitsuste loomisel kehtib obligatoorsuse põhimõte. Põhiseadus ei käsita pikemalt kohaliku omavalitsuse rakingut ega pädevust. Kohaliku omavalitsuse rakingus näeb põhiseadus ette korraldavana organina esinduskogu³. Samuti määrab põhiseadus kindlaks selle esinduskogu walijad ja walimise wiisi. Nimelt mainib põhiseadus, et walijaks on kohaliku omavalitsuse piirkonda kuuluwad hääleõiguslikud kodanikud, kes omavalitsuse piirkonnas omawad püsiwat elukohta wõi töökohta. Esinduskogu walimine sünnib üldisel, otsekohesel, ühetaolisel ja salajasel hääletusel. Nii siis kohalik omavalitsus, sellega siis ka linn, ewib demokraatse halduse parlamentaarset wormi. Mis puutub kohaliku omavalitsuse pädevusse, siis nimetab põhiseadus waid seda, et kohalikul omawalitsusel on õigus oma piirkonna kohta seaduse alusel ja piirides anda määrusi, samuti on temal õigus seaduse alusel oma ülesannete täitmiseks wõtta makse ning peale panna koormatise⁴. Sellega siis omistab põhiseadus omawalitsusele määrusandluse ja maksustamise õigused.

2 Ibid, §122

3 Ibid, §123

4 Ibid, §124

3. Tallinna linna õiguse allikad.

Kuna põhiseaduses mainitud kohaliku omavalitsuse konstitutsioonilised põhimõtted kujutavad endast Tallinna linna omavalitsuse kaugema õigusallika, siis lähemaks õigusallikaks kuni k.a. I. maini osutus weneaegne linnaseadus II. juunist 5 1892 a. Kuigi see seadus oli osaliselt oma kehtiwuse kaotanud, osutus see siiski selleks alusaambaks, millele tagenes Tallinna linna raking. Nii oli weneaegse linnaseaduse I osalinnawolinikkude walimisest - juba ammu asendatud linnawolikogude walimise seadusega 6 ja linnawolikogude walimise seaduse muutmise seadusega 7. Peale selle olid weneaegse linnaseaduse mõned sätted asendatud ja täiendatud dekretaalsete muudatustega. 8 Linnade järelewalwet käsitas omawalitsuste ajutine järelewalwe seadus 9. Käesolewa aasta I. mail hakkas 10 kehtima uus linnaseadus, mille jõustumisel kaotasid kehtiwuse 11 endine linnaseadus ühes hilisemate muudatustega ja täiendustega, omawalitsuste ajutine järelewalwe seadus linnade ja alewite järelewalwesse puutuwas osas ja linnawolikogude

5 WSK II köide, 1915 a. wäljaanne.

6 RT 1926, 84, 89.

7 RT 1933, 92, 669.

8 RT 1934, 25, 186; RT 1934, 41, 360.

9 RT 1919, 78.

10 RT 1938, 43, 404.

11 Ibid., §394, XXVI.

gude walimise seaduse §2.

II. TALLINNA LINNA ORGANITE RAKING.

4. Kehtiw linnaseadus loetleb linnaomawalitsuse organitena linnawolikogu, linnapead, linnawalitsust ja rewisjoni komisjoni¹².

Linnawolikogu on kollegiaalsuse põhimõttele rajatud organ teatud kallakuga bürookraatliku¹⁰ printsiibile. Tema osutub kõrgemaks deliberatiivseks organiks, kes wastawate kogukondlikkude walimistega seatakse ametisse linnaelanikkude poolt.

Weneaegse linnaseaduse I osa, nimelt §§ 23-55 on pühendatud linnawolinikkude walimisele. Tähendatud osa on juba ammu oma kehtiwuse kaotanud ja asendatud linnawolinikkude walimise seadusega¹³ 16.XI.26. Selle seaduse põhjal kestawad linnawolikogude wolitused kolm aastat. Linnawolikogu liikmete arv oleneb linnaelanikkude arwust. Nii linnades 90.001 - 120.000 elanikuga on 85 wolinikku. Linnades, kus üle 120.000 elaniku, tuleb iga 10.000 elaniku kohta weel üks wolinik. Kuna wiimased Tallinna linnawolikogu walimised leidsid aset

12 Ibid, §20

13 Wt. supra, nota 6

1934 a. ja linna elanikkude arv tähendatud aasta I. jaanuariks oli 135.738, siis tuli Tallinnale valida 87 wolinikku.

Uus k.a. I. mail jõustunud linnaseadus pikendab linnawolikogu wolituste kestwust kahe aasta wõrra, see on wiie aastani. Teisest küljest vähendab uus linnaseadus linnawolinikkude arwu. Nii ei tõuse uue linnaseaduse põhjal Tallinna linnawolinikkude arv üle 60, kuna uue linnaseaduse §24 ettenäeb, et linnades, kus 100.000 ja rohkem elanikku, on wolinikkude arv 60. Kuigi uus linnaseadus jõustus k.a. I. mail, näewad selle seaduse lõppeeskirjad siiski ette, et olemas olewad linnawolikogud jäewad senises koosseisus edasi töötama kuni nende wolituste lõpuni, sellega siis Tallinnas kuni I. jaanuarini 1940 a.

I4

Praegu on Tallinna linna wolinikkude arv kõigist 40, moodustades sellega vähem kui pool seni kehtinud seaduses ettenähtud koosseisust. See osutub wõimalikuks linnawolikogude walimise seaduse muutmise dekreediga, mis antud riigivanema poolt I9.III.34 . Tähendatud dekreet täiendab linnawolikogude walimise seaduse §§ 52 ja 53 . §52 põhjal woiwad

I5

I I I

I4 RT 1938,43,404, § 394 II.

I5 RT 1934,25,186.

osa wolinikkude kohtadest jääda wakantseks sel puhul, kui si-
seministri otsusega on tühistatud mõne ühingu, seltsi, rühmi-
tuse või nende liidu poolt esitatud kandidaatide esitamiskir-
jade järgi walitud esindajate wolitused või mõne wolikogu rüh-
ma liikmete wolitused. Kuni järgmiste walimisteni linnawoli-
kogu seaduslikuks koosseisuks loetakse jõusse jäänud esitamis-
kirjade järgi walitud wolinikkude arv. Kuna erakorraliste po-
liitiliste olukordade tõttu pidi riigiwõim tühistama ühe suu-
rema rühmituse- Wabadussõjalaste Liidu -esindajate wolitused,
siis on praegune 40 liikmeline wolikogu koosseis seaduslik
kuni uute wolikogude walimiseni.

Wolikogu liikmete walimisest wõiwad osawõtta kõik linna
elanikud, kes vähemalt 20 aastat wanad, ja kes walimisnime -
kirjade koostamise ajal selles linnas elawad. Muidugi ei wõta
walimistest osa need kodanikud, kes mitmesuguste eriseaduste
alusel walimise õiguse kaotanud. Walimisi toimetawateks or-
ganiteks on linnakomitee ja jaoskonna komisjonid. Kuni 1933 a.
seadsid wolikogu kandidaate üles poliitilised parteid ja tei-
sed poliitilised organisatsioonid piiramata arvul. 1933 a.
mindi üle kandidaatide ülesseadmisel uuele süsteemile, mis
tuli rakendamisele Riigikogu poolt IO.XI 33 wastuwõetud lin-

I6
nawolikogude walimise seaduse muutmise põhjal. Selle muutmisseaduse põhjal seawad kandidaate üles walijate ühendused, kes woiwad esitada I - 3 kandidaati. Iga ülesseatud kandidaat ei saa hääli mitte wõrdselt, waid esimesele kandidaadile loetakse üks hääli, teisele pool ja kolmandale üks kolmandik häält.

Ka linnawolikogu menetlus on ettenähtud kehtiwas linna-
I7
seaduses . Linnawolikogu kutsub kokku linnapea tarwiduse järgi, kusjuures kirjalikud kutsed ühes päewakorraga saadetakse wolinikkudele kätte vähemalt kolm päewa enne koosolekut. Linnawolikogu wõidakse kokku kutsuda ka poolte linnawolinikkude wõi järelewalweasutise wõi rewisjonikomisjoni nõudel. Kui asjaolud ei kannata wiiwitust, ning ei ole wõimalust linnawolikogu kutsuda kokku, otsustab asja linnawalitsus, teatades seesugusest otsusest järelewalweasutisele ja linnawolikogule järgmisel koosolekul. Linnawolikogu koosolek loetakse otsustuswõimeliseks kui sellest osa wõtab peale koosoleku juhataja vähemalt pool linnawolikogu seaduslikust arwust.

I6 Wt. supra, nota 7.

I7 RT 1938, 43, 404, §§29-59.

Linnapea ja linnanõunikud võtavad ka sel juhul osa linnawolikogu koosolekutest linnawoliniku õigustega, kui nad ise ei kuulu linnawolikogu koosseisu. Linnawolikogu otsused tehtakse liht-häälteenamusega, väljaarvatud linnaseaduses ettenähtud juhud. Kahekolmandiku-häälteenamusega otsustatakse linnaomavalitsusele kuuluvate kinnisvarade võõrandamine ja pantimine, hoonestamiseks määratud kruntide hindamine, linnaomavalitsusele laenude tegemise otsustamine. Tallinna linnawolikogu koosolekuid juhatab linnapea. Linnawolikogu päewakorra koostab ülemlinnapea. Linnawolikogu võib koosoleku päewakorda täendada või muuta ainult linnapea nõusolekul. Hääletamine koosolekul toimub awalikult, kuid poolte koosolewate liikmete nõudmisel võib hääletamine toimuda ka salajaselt. Koosoleku juhatajal on õigus kõrvaldada koosolekult koosoleku korda rikkuwaid linnawolinikke, kusjuures kõrwaldatud linnawolinikke võidakse karistada linnapea otsusel rahatrahwiga kuni 20 krooni. Linnawolikogu koosolekuid võidakse kuulutada ka kinniseks. Linnawolikogu koosolekute kohta koostatakse protokoll.

18 Ibid, §35

19 Wt. infra, nota 30.

5. L i n n a p e a. Teiseks tähtsamaks organiks linna rakingus on linnapea. Kehtiw linnaseadus tõstab linnapea instituudi eriti esile, mis nähtub ka sellest, et linnaseaduse 2.peatüki 3.jagu on pühendatud linnapeale pealinnas ja esimese astme linnades.

Linnapea on linnawalitsuse juhatajaks. Üldiselt tegutseb linnapea küll primus inter pares kwalifikatsioonis, kuid et temale on omistatud õigus teostada järelewalwet kõigi linna ametnikkude üle, ning et tema võib seisma panna wolikogu ja linnawalitsuse otsuseid, siis tõuseb tema kolleegiumist märksa kõrgemale. Kuni 1934 a. waliti Tallinna linnapea wolikogu poolt. Riigiwanema dekreedid põhjal 19.III 34²⁰ nimetatakse Tallinna linnapea riigiwanema poolt, missugune säte on sissewõetud ka kehtiwasse linnaseadusesse. Nii näeb kehtiwa linnaseaduse §60 ette, et linnapea pealinnas määratakse ametisse Wabariigi Presidendi poolt kuueks aastaks juhtimiswõimeliste isikute hulgast, kes vähemalt 30 aastad wanad, omawad kõrgeimat haridust ning tarwilikku oskust ja wilumust walitsemise ^{alal}. Pealinna linnapea kannab ülemlinnapea nimetust, kuna linnapea ^{ülemlinnapea} abi kannab linnapea nimetust. Linnapea suhtes kehtib ameti-

sobimatuse põhimõte. Linnapea ei või seista muus omavalit-
suse või riigi palgalises teenistuses.

6. L i n n a w a l i t s u s ja selle osakonnad .

Kolmandaks organiks Tallinna linna rakingus on linna -
walitsus, mis osutub kollegiaalseks organiks tugewa kalla-
kuga bürokraatsusele. Linnawalitsus koosneb ülemlinnapeast,
linnapeast ja 3-5 linnawolikogu poolt walitud linnanõuni -
kust, nende hulgas ka abilinnapea. Linnanõunikkude täpne
arw määratakse ära linnawolikogu poolt, wastawalt tegeliku
elu nõuetele. Praegu on Tallinna linnal neli nõunikku. Lin-
nanõunikud kuuluvad siseministri kinnitamisele. Linnawalit-
suse üksikasjalik töökorraldus määratakse ära linnawalitsu-
se töökorraga. Linnawalitsuse koosolek on otsustuswõimeline
kui sellest wõtawad osa linnapea ja vähemalt kaks nõunikku.
Linnawalitsuse koosolekut juhatab linnapea. Linnawalitsuse
koosolekul otsustamisele kuuluvad asjad otsustatakse hääl-
teenamusega, kusjuures häälte poolen^{itu}emisel otsustab juhataja
hääli.

Linnawalitsuse wõimkonda kuuluwate üksikute alade juh-
timine teostub linnawalitsuse osakondade kaudu. See on ka

loomulik, sest linnanõunikud üksinda ei suuda täita linna
nii laialdasi ülesandeid. Nad on vaid juhtivaks jõuks, kuna
tegelik töö lasub linnawalitsuse osakondadel ja eri asutus -
tel. Osakondade juhatajateks võivad olla ainult ülelinna -
pea, linnapea ja linnanõunikud. Osakondade arv ja tööjaotus
määratakse ära linnawalitsuse töökorraga. Linnawalitsuse ala -
osakondade ja asutiste tegewust juhivad direktorid, kes was -
tawad eriteadlased omal alal. Iga osakonna koosseisu kuulu -
wad ka sekretär ja täidesaatwad ametnikud. Kuna linnawalit -
suse osakonnad ei ole mitte iseseiswad juriidilised isikud,
siis ei saa nad ka iseseiswalt võtta oma peale kohustusi ega
sõlmida lepinguid²¹. Kohustuste enda peale wõtmine ja le -
pingute sõlmimine võib sündida ainult linnawalitsuse otsuste
põhjal linnawalitsuse wolitusel. Osakonnad ei otsusta asju
mitte iseseiswalt, vaid esitawad asjad linnawalitsusele ot -
sustamiseks kirjalikkudes ettepanekutes, mis peawad kandma
wastawa linnanõuniku allkirja.

22

Tallinna linnawalitsus jaguneb 7 osakonda: rahandus-

21 Tallinna linnaomawalitsuse juhatuskiri §31.
22 Ibid, §22.

sotsiaal-, ehitus-, haridus-, terwishoiu-, majandus- ja ettevõtete osakonnad. Peale loetletud osakondade on veel kolm asutist. Tallinna Waestelaste Kohus, Linna Statistika Büroo ja Pere-konnaseisusamet. Tähendatud asutised alluvad wahetult ülem-linnapeale ja on koordineeritud osakondadega ühisele tase - mele.

T a l l i n n a l i n n a W a e s t e l a s t e K o h -
t u tegewus on rajatud WSK II köite §§ II81 - II85. Tähen-
datud paragrahwid on täiendatud linna waestelaste kohtu koos-
seisu seadusega ²³. Waestelaste Kohus koosneb esimehest ja lin-
nawolikogu poolt määratud arwust liikmetest. Linna Waestelas-
te Kohtu esimehe ja liikmed walib wolikogu neljaks aastaks.
Linnapea amet on ühendataw Waestelaste Kohtu esimehe ametiga.
Waestelaste Kohtu esimees ja liikmed kuuluvad siseministri
kinnitamisele. Kui Waestelaste Kohtu esimehe koht osutub wa-
kantseks, täidab esimehe kohustusi linnapea. Tallinnas kuulub
Waestelaste Kohtu koosseisu palgaline esimees ja wiis liiget.
Esimehele allub ka Waestelaste Kohtu ametkond.

L i n n a S t a t i s t i k a B ü r o o teotseb was-

tawa direktori juhtimisel.

Tallinna Linna Perekonnaseisus ameti tegewus tugeneb Riigikogu poolt 12.XI 25²⁴ vastuõetud ja 6.VII 26 maksma pandud perekonnaseisu seadusele. Tähendatud seaduse § I ütleb, et iga Eesti Wabariigi kodaniku kohta peetakse perekonna kirju kodaniku alalise elukoha linna, alewi või wallawalitsuses. Perekonnaseisu ametnikkudeks²⁵ on alewites ja waldades alewi või wallasekretär, linnades linnasekretär või linnawalitsuse liige linnawalitsuse määramisel, suuremates linnades võib linnawalitsus perekonnaseisuametnikuks määrata eri ametniku. Tallinnas, loomulikult, ei täida perekonnaseisuametniku kohuseid mitte linnawalitsuse liige ega ka linnasekretär, waid linnawalitsuse poolt määratud eriline wanem perekonnaseisuametnik, kellel kaks abi ja tarwilikud kantselei jõud.

Tallinna Linna ettevõtted oma juriidilise loomu poolest on kahesugused. Ühed, nimelt suurem osa ettevõtteid, alluwad otsekohe linna ettevõtete osakonna kaudu linnawalitsusele, kuna teised töötawad iseseiswa

24 RT 1925, 191/192, 110.

25 Ibid §7.

põhikirja alusel. Esimesesse liiki kuuluvad linna gaasiwabrik, elekrijaam, weewärk, tramm, turbatööstus. Mõned ettevõtted, mis taotlewad terwishoidlikke sihte, on ülewiidud terwishoiu osakonna alla (tapamaja, apteegid ja aurupesumaja). Ettewõtete eesotsas seisawad linnawalitsuse poolt nimetatud direktorid. Teine lugu on iseseiswa põhikirja alusel töötawate ettevõtetega . Nendeks ettevõteteks osutuwad linnapank ja linna pandimaja. Mõlemate asutiste eesotsas seisab linnawolikogu poolt walitud juhatus, kes juhhib nende tegewust wastawalt registreeritud põhikirjale. Nende asutiste eelarwed ja aruanded esitatakse linnawalitsuse kaudu linnawolikogule kinnitamiseks.

7. Lõpuks neljanda linnaomawalitsuse organina funktsioneerib linna rewisjonikomisjon . Tallinnas koosneb rewisjonikomisjon esimehest, abiesimehest ja neljast liikmest. Rewisjonikomisjoni esimees on palgaline, kuid seadus ei keela ka teistele komisjoni liikmetele maksmast tasu. Rewisjonikomisjoni esimehele allub linna rewisjoniamet, mille

koosseisu kuuluvad neli rewidenti tegeliku rewisjoni teostamiseks. Eripõhikirja alusel töötavate linna ettevõtete rewideerimiseks walib Tallinna linnawolikogu wael eri rewisjoni-komisjonid - ühe linnapanga, teise linna pandimaja rewideerimiseks.

Rewisjonikomisjoni liikmed waliwad endi seast oma esimesel koosolekul esimehe ja kirjatoimetaja. Rewisjonikomisjoni esimese koosoleku kutsub kokku linnapea hiljemalt kahe nädala jooksul peale rewisjonikomisjoni walimise jõustumist. Järgmised koosolekud kutsub kokku komisjoni esimees. Rewisjoni-komisjoni koosolekud on otsustuswõimelised kui on koos wähemalt kolm liiget, nende hulgas komisjoni esimees. Komisjoni otsused kantakse protokolli. Otsused tehtakse liht hääleteenamusega. Rewisjonikomisjon esitab rewisjoni teostamise aruanded linnawolikogule.

III. TALLINNA LINNA ORGANITE PÄDEWUS.

8. L i n n a w o l i k o g u. Kõigist linna organitest kõige laialdasema pädewuse omab linnawolikogu. See on ju ka loomulik, sest on ju linnawolikogu linnaomawalitsuse pea-organ. Linnawolikogu ewib laialdasi ülesandeid niihästi

eksekutsiooni kui ka legislatsiooni alalt.

Eksekutsiooni alalt kuuluvad linnawolikogu pädevusesse mitmesugused ülesanded seoses endakorraldamisega ja mitmesuguste organite kreerimisega. Nii walib linnawolikogu linnanõunikke, rewisjonikomisjoni liikmeid ja mõningaid teisi linnaseaduses ettenähtud ametnikke. Kehtiw linnaseadus on kitsendanud linnawolikogu pädevust kreerimise funktsiooni alalt. See awaldub linnanõunikkude walimisel linnawolikogu poolt. Weneaegne linnaseadus²⁷ ütleb, et linnaomawalitsuse ametnikud ei kuulu walitsuswõimu kinnitamisele ja asuwad kohustuste täitmisele kohe peale selle kui wolikogu otsused nende walimise kohta seadusjõusse astunud. See linnaseaduse säte oli muudetud juba enne praegu kehtiw²⁸ linnaseaduse jõustumist. Kehtiw linnaseadus näeb ette et Tallinna linnapea ei walita üldse linnawolikogu poolt, waid nimetatakse ametisse Wabariigi Presidendi poolt kuueks aastaks. Linnanõunikud walib ülemlinnapea ettepanekul küll linnawolikogu, kuid nad kuuluvad siseministri kinnitamisele.

27 Linnaseadus 1892 a. §118.
28 Wt. supra, nota 15.

Ex lib. univ. Tart.

Sellega linnawolikogu peab linnanõunikkude walimisel silmas pidama kuiwõrd nad wastuwõetawad walitsuswõimule.

Linnawolikogu määrab omalt poolt kreeritud organitele tegewuskorra ja annab nendele tarwilikud instruksioonid. Peale selle linnawolikogu waatab läbi linna igaaastased tulude-kulude eelarwed ja kinnitab linna aruanded. Samuti kuulub linnawolikogu pädewusse linnamaksude määramine, liikumata waranduste omandamine ja wõõrandamine, linna ehitus - plaani määramine ja muutmine.

Nende oma ülesannete kõrwal on wolikogul ka teatawaid omistatud ülesandeid, eriti sotsiaalhalduse alalt, mille teostamisel wolikogu teotseb nn. riigihalduse kohahalduse instantsina. Need on mitmesugused sotsiaalseaduste põhjal omawalitsusele pandawad ülesanded.

Legislatiivse funktsiooni alalt on linnawolikogule antud määrusandlusõigus. Määrustega on wolikogu õigustatud korraldama kogu linna halduspiirides esilekerkiwaid küsimusi, wäljaarwatud sadamate ja raudteede piirkonnad. Linnawolikogu poolt antawad määrused wõiwad olla kahesugused - kas praeter legem wõi intra legem määrused. Praeter legem määrustega

teostab linn oma enda ülesandeid, intra legem määrustega ega linnale omistatud ülesandeid. Linnawolikogu määrused ei või olla wastolus seadusega ega Wabariigi Presidendi, Wabariigi Walitsuse ega ministrite määrustega . Linnawolikogu poolt wastuwõetud määrused kuuluvad siseministri kinnitamisele. Kinnitatud määrus jõustub kümnendal päewal pärast awaldamist kui wolikogu ei ole määranud määruse jõustumiseks pikemat tähtaega. Isikud , kes süüdi linnawolikogu poolt antud määruste rikkumises, wõetakse wastutusele üldisel alusel. Politseiwoimud on kohustatud walwama sundmääruste täpse täitmise järgi.

Need alad, mille kohta linnawolikogu võib anda sundmäärusi , on loetletud kehtiwa linnaseaduse § 165. Nii võib wolikogu anda sundmäärusi linna elamute püstitamise kohta wastawalt plaanile, tööndus- ja kaubandusettewõtete keelu - piirkondade kohta, abinõude kohta, millega püütakse wältida tule või uputusohte, kauplemise aja, terwishoiu jne. kohta.

Jurisdiktsioonilise funktsiooni alalt linnawolikogu ülesanded piirduwad waid temale esitatud waiete ja kaebuste

otsustamises. Erilisi linnaomavalitsuse kohtuid meil pole, kuigi nende asutamine pole^{ki} põhiseaduse wastane.

9. L i n n a p e a . Kuna kehtiw linnaseadus ühelt poolt kitsendab linnawolikogu pädevust, siis teiselt poolt jällegi laieneb^{da} linnapea oma. Kuna Tallinnas ülemlinnapea määratakse ametisse Wabariigi Presidendi poolt ja on linnawolikogust sõltumatu, siis on ta ka suuteline temale usaldatud kõrgemat võimu kasutama. Ülemlinnapea osutub kogu linna omavalitsusliku mehhanismi üldjuhiks, sest tema hooleks on linnaomavalitsuse tegewuse üldjuhtimine. Ülemlinnapea on ühelt poolt tihedas seoses linnawolikoguga, -on ju Tallinnas ülemlinnapea see, kes koostab wolikogu päewakorra, kutsub kokku wolikogu ja juhatab wolikogu koosolekuid³⁰. Teiselt poolt linnapea linnawalitsuse kõrgema ametnikuna kutsub kokku ja juhib linnawalitsuse koosolekuid. Sellega on ülemlinnapea nagu sillaks linnawolikogu ja linnawalitsuse wahel ühtlustades ja kooskõlastades mõlemate tegewust. Sellega siin esineb fusioon, kus linnapea on ühiseks organiks niihästi linnawalitsusele kui

30 Tallinnas juhatab linnawolikogu koosolekuid linnapea; siis kui ülemlinnapea ei wõta juhtimist endale.

ka linnawolikogule. Linnapea ewib ülesandeid halduse alalt, kuna määrusandliku funktsiooni alalt temal ülesanded puuduvad. Linnapea esindab linna üldse ja linnaomawalitsust eriti. Kreerimise funktsiooni alalt on linnapea ülesandeks linnaomawalitsuse nimetatavate ametnikkude ja teenijate ametisse nimetamine ja ametist wabastamine, kuiwõrd seadus ja linnawalitsuse töökord ei määra teisiti.

Kontrollfunktsiooni alalt on linnapeal eriti laialdased ülesanded. Linnapeal on suur wõim nn niihästi linnawolikogule kui ka linnawalitsuse tegewuse kontrollimisel. Linnapea teostab järelewalwet linnaomawalitsuse asutiste ja etewõtete, linnaomawalitsuse ametnikkude ja teenijate üle. Ülemlinnapeal on õigus seisma panna järelewalweasutise kinditamisele mittekuuluwaid wolikogu otsuseid, kui tema leiab, et tähendatud otsused on wastolus seadusega wõi kahjulikud linna wõi üldhuwidele, ning anda asi linnawolikogule uueks otsustamiseks. Asja linnawolikogule uueks otsustamiseks andmisest teatatakse järelewalweasutisele ühes protokolli ära-

31 RT 1938, 43, 404, §36.

32 Ibid., § 112.

kirja saatmisega. Kui linnawolikogu ka teistkordsel haru -
tamisel jääb endise otsuse juurde, pööratakse otsus seatud
korras täitmisele - kui järelewalweasutis ei ole täitmist seis-
ma pannud. Samadel motiividel on ülelinnapeal õigus siisma-
panna linnawalitsuse otsuseid ja esitada siseministrile ot-
sustamiseks. Siseminister otsustab kas anda see asi linna-
walitsusele uueks otsustamiseks või määrata otsus täitmise-
le. Kuigi linnawolikogu ja linnawalitsuse otsuste tühistam-
ine kuulub siseministri võimkonda on ülelinnapea oma re-
latiivse wetoga küllalt võimas, et sundida linnawalitsust
ja linnawolikogu oma seisukohtadega arwestama.

10. L i n n a w a l i t s u s . Kuna linnawolikogu on
otsustaw organ, on linnawalitsus selle wastu täidesaatev or-
gan. Kuna linnawolikogu pädevusse kuulub küsimuste otsusta-
mine ja juhiste andmine linnawalitsusele tegutsemiseks, on
linnawalitsuse ülesandeks ühelt poolt linnawolikogu aktide
ettewalmistamine ja teiselt poolt linnawolikogu otsuste
elluviimine. ja tegutsemine wastawalt linnawolikogu poolt
antud juhthöõridele. Sellega siis linnawalitsus ewib üles-
andeid halduse alalt , kuna seadusandlikud ja kohtu funkt-
sioonid temal puuduwad. Nii kuulub linnawalitsuse võimkonda

linna korrastamine ja heakorra teostamine, linnaomavalitsuse ettevõtete ja warade walitsamine, linnaomawalitsuse eelarwe ettepanekute ja täitmise aruannete koostamine ja esitamine linnawolikogule kinnitamiseks.

Linnawalitsuse wõimkonda kuuluwate alade lähem juhtimine teostub linnawalitsuse osakondade kaudu. Tallinna linnawalitsuse osakondade ülesanne on : täita linnawalitsuse korraldusi ja otsuseid osakondadele kuuluwates asjades, algatada osakondadele kuuluwaid asju, nende seas wajalikkude seaduste ja määruste kawade ja muutmise kawade wäljatöötamist, neid otsustamiseks ettewalmistada ja esitada oma arwamisega kas komisjonile wõi linnawolikogule, walwata makswate seaduste ja määruste täitmise järgi osakondadele kuuluwates asjades ja algatada nende määruste rikkujate wastutusele wõtmist.

Nagu juba ülimal nimetatud , jaguneb Tallinna linnawalitsus 7 osakonnaks. Peale osakondade on weel kolm osakondade tasemele koordineeritud asutist - Tallinna linna waestelaste kohus, Linna statistika büroo ja Perekonnaseisuamet .

33 vt. Tallinna linna omawalitsuse juhatuskäiri, § 29.

34 Linnawalitsuse osakondade ja osakondadele alluwate asutiste tegewus nähtub linnawalitsuse tegewuse aruannetest.

T a l l i n n a L i n n a W a e s t e l a s t e
K o h u s teostab mitmesuguseid haldusfunktsioone, kuna
kohtu funktsioonid puuduvad. Peamisteks ülesanneteks on
eestkoste ja hooldamise asjade korraldamine .
35

T a l l i n n a L i n n a S t a t i s t i k a B ü -
r o o ülesandeks on Tallinna linna kohta käivate statisti-
liste andmete kogumine ja läbitöötamine. Need andmed avaldab
Büroo linna statistika aastaraamatutes, mis 1925 a. peale
ilmuvad regulaarselt igal aastal. Peale selle peab Büroo
hääleõiguslike kodanikkude valimis alalisi nimekirju.

T a l l i n n a L i n n a P e r e k o n n a s e i -
s u a m e t i ülesandeks on abielude, sündide ja sur-
majuhtumite registreerimine ja nende toimingutega seoses
olevate tõendite väljaandmine .
36

R a h a n d u s o s a k o n n a ülesandeks on linna
eelarve koostamine, arwepidamine linna- tulude -kulude üle
ja linnamaksude wõtmine. Osakonna tehniliseks juhiks on
osakonna direktor, kellele allub kantselei wastawa perso-
naaliga. Rahandusosakond jaguneb üksikuteks jaoskondadeks:

35 WSK II köide, 1915 a. Väljaanne, § 1182.

36 Wt. supra, nota 24.

keskraamatupidamise, linna kassa, hindamise ja wiinapoodide jaoskonnad .

M a j a n d u s o s a k o n n a ülesandeks on linna maade, metsade ja majade walitsemine. Ka alluwad majandusosakonnale kaalukojad, turud ja kalasadam. Kõiki majandusosakonnale alluwaid asutisi walitsewad wastawad osakonnale alluwad ametnikud.

E t t e w ö t e t e osakonnale alluwad linna ette - wõtted.

E h i t u s o s a k o n n a ülesandeks on peamiselt linna tänawate korrashoid ja kanalisatsiooniwõrgu korraldamine. Enamasti teeb ettewõtete ehitusosakond remonti ka linna majadele, kuid seda wõib teha ka linna majandusosakond iseseiswalt. Ehitusosakond waatab läbi ja kinnitab ka linnas püstitawate hoonete projektid. Weel kuuluwad linna ehitusosakonnale linna walgustamine (laternad), supelmajade püstitamine, ja linna haljaswöö korraldamine. Ehitusosakonna eesotsas seisab direktor, kelle käsutuses wastaw arw tehnilisi ebiteadlasi. Peale keskadministratsiooni koosneb ehitusosakond järgmistest jaoskondadest : arhitektuu-

ri jsk., maamöödu jsk., hoonete parandamise jsk., teede ja kanalisatsiooni jsk.

T e r w i s h o i u o s a k o n n a l e kuuluvad need ülesanded, mis rahwa terwishoiu korraldamise seadus³⁷ linnaomawalitsusele paneb. Tähendatud seaduse §12 ütleb, et üldine elanikkude terwishoiu eest hoolitsemine ja seadusliku järelewalwe teostamine terwishoiu alal wastawas omawalitsuse piirkonnas on maa- ja linnaomawalitsuste kohus. Sama seaduse § 13 loeb üles need ülesanded, mis linnawalitsusel terwishoiu alal täita. Nii peab linn awama haiglaid ja muid terwishoiu asutisi, teostama terwishoidlikku kontrolli toidu- ja maitseainete walmistamise, hoiu ja transpordi kohta, pidama walwet saunade ja supelasutiste üle, samuti apteegite üle, walwama õhu -ja maapinna puhtuse üle ja wõitlema haiguste, eriti nakkushaiguste lewinemise wastu.

Tegelik terwishoiu töö juhtimine on pandud linnaarstide peale, kes on linnawalitsuse ametnikud. Nende ülesannete täitmiseks on Tallinna linnal kolm haiglat, kombluswalwe -

koht, emade nõuandlad, eraldusmaja ja keemia-bakterioloogia labaratoorium.

S o t s i a a l o s a k o n n a ülesandeks on abistada neid kodanikke, kes ise pole suutelised omale ülespidamist muretsema. Nii muretseb see osakond ühelt poolt tööd neile kodanikkudele, kes seda ise ei suuda leida, ja teiselt poolt abistab neid kodanikke, kes wanuse, haiguse või muudel põhjustel pole suutelised tööd tegema. Nende sihtide saavutamiseks töötavad selle osakonna juures terve rida asutisi. Kõige pealt nimetame tööbörssi. Alates 20. juulist 1934 a. teotseb Tallinnas tööbörssi tööbörside ja riiklik-³⁸kude ning ühiskondlikkude tööde korraldamise seaduse ja selle seaduse alusel antud määruste põhjal. Selle seaduse alusel juhüb tööbörssi tegewust tööbörssi juhataja, keda määrab ametisse tööbörssi asukoha omawalitsus teedeministri kinnitamisel. Tööbörssi juhatajal on tööbörssi tegewuse juhtimisel nõuandwaks organiks tööandjate ja töowõtjate pariteetne komitee, kelle liikmete arwu ja walimise korra määrab kindlaks teedeminister. Tööbörside seaduse § 3 põhjal kan-

nawad tööbörsi ülespidamise kulud omawalitsused omawahelisel kokkuleppel wõi selle miitesaawutamisel teedeministri määramisel.

Peale töowahenduse on sellel osakonnal ülesandeid ka töökaitse alal. Töökaitse on rajatud linnaseaduse 1917 a. täiendi alusele kehtiwate töökaitse seaduste piirides. Üldtähtsusega küsimuste otsustamist ja töökaitse alasse puutuwate sundmääruste wastuwõtmist toimetas linnawolikogu poolt walitud wieliikmeline töökaitsekomisjon, mille esimeheks osakonna juhataja-linnanõunik.

v Kõik linna töölised on kindlustatud õnnetujuhtumite wastu, samuti haiguste wastu. Kindlustamine õnnetujuhtumite wastu toimub " Ühistegeliste ja Omawalitsusteasutiste ettewõtete Tööliste Kindlustusühingus. Kindlustamine haiguste wastu toimub Tallinna Linna ettewõtete Haigekassas.

Teine osa sotsiaalosakonna töökoormast langeb nende kodanikkude abistamiseks, kes wanuse, haiguse wõi muudel põhjustel ei suuda omale ülespidamist hankida. Neid funktsioone teostab sotsiaalosakond wastawate sotsiaalseaduste alusel mitmesuguste asutiste kaudu. Nii on Tallinnal laste süwekodud,

lastekodud, wanadekodud, öömajad ja toitlad.

Haridusosakonna tegewus tugeneb Maanõukogu poolt 1917 a. wastuwõetud "Eestimaa kooliwalitsuse ajutise korralduse" täiendusele. Selle määruse põhjal suuremad linnad korraldavad oma iseseiswad kooliwalitsused sellekohase wolikogu otsuse põhjal.

Linna iseseisew kooliwalitsus on ühtlasi linnawalitsuse haridusosakonnaks, Linna kooliwalitsuse ülesandeks on rahwahariduse korraldamine ja juhtimine linna piirides. Linna kooliwalitsus awab koole niisugusek arwul, nagu see tarwilik koolikohustuse täitmiseks ja kannab ka omalt poolt asutatud koolide majanduslikud ja kõik muud kulud peale õppejõudude palga selle osa, mis on seadusega määratud riigi kanda. Praegu on Tallinnal 24 algkooli.

Linna kooliwalitsuse ülesanded alghariduse korraldamisel om määratud awalikkude algkoolide seadusega ^{39.} Peale algkoolide on weel terve rida koole kesk- ja kutsehariduse korraldamiseks. Haridusosakonnale h allub ka linna keskraamatukogu ja linna arhiw.

II. R e w i s j o n i k o m i s j o n. Tema ülesandeks on olla wolikogule alluwaks kontrollorganiks. Rewisjonikomisjon kontrollib peamiselt seda, kas linna asutiste kulud on tehtud eelarwe piirides ja kas kõik tuludkulud on dokumentidega tõendatud. Rewisjonikomisjon töötab linnawolikogu poolt saadud juhtnööride kohaselt.

IV. TALLINNA LINNA OMAWALITSUSE KONTROLL.

12. Linnaomawalitsuse kontrolli on wõimalik teostada wäga mitmesugusest seisukohast. Olenewalt sellest, missugusest seisukohast kontrolli teostatakse, eristame riigiwalwet, teenistuswalwet, majanduspoliitilist, poliitilist ja kohtu kontrolli.

R i i g i w a l w e ⁴⁰ tähendab riigi õigust walwata, et linnaomawalitsus teotseks seaduspäraselt. Kontrolli teostajaks Tallinnas on siseministeerium. Järelewalwe teostamiseks on järelewalweasutisel õigus oma ametnikkude kaudu linnaomawalitsuse asutiste asjaajamist igal ajal rewideerida, linnaametnikkudelt seletusi pärida ja asjasse puu-

40 Riigiwalwe teostamist käsitas enne omawalitsuste ajutine järelewalwe seadus, kuid uue linnaseaduse jõustumisel kaotas see oma kehtiwuse.

tuwate dokumentide wõi nende ärakirjade esitamist nõuda.
Järelewalweasutise kuuluwaid otsuseid ei pöörata täitmisele enne nende kinnitamist. Kui järelewalweasutis ei ole ühe kuu jooksul otsuse kättesaamise päewast arwates antud asjas teatanud otsuse mittekinntamisest, siis loetakse otsus kinntatuks, Järelewalwe teostamise wõimaldamiseks saadetakse ärakirjad wolikogu protokollidest ühes tarwilikkude lisadega 7 päewa jooksul arwates koosoleku päewast järelewalweasutisele. Kui järelewalweasutis leiab, et järelewalweasutise mittekinntamisele kuuluwa otsuse wastuwött linnawolikogus pole toiminud seaduses ettenähtud korras wõi et otsus on sisult seaduswastane, siis paneb tema otsuse täitmise seisma ja teatab sellest ühes otsuse seismapanemise põhjendusega linnawalitsusele kahe nädali jooksul arwates protokollis ärakirja saamise päewast. Järelewalweasutise kinntamisele mittekuuluwad linnawolikogu otsused pööratakse täitmisele kui järelewalweasutis on teatanud, et tema ei waidle otsuse wastu, wõi kui tema pole otsuse seismapanemisest teatanud kahe nädala jooksul. Kui linnaomawalitsuse organid jätawad täitmata neile seaduse alusel pandud ülesanded, siis juhib

järelewalweasutis linnawalitsuse wastawa organi tähelepanu sellele ühtlasi äranäidates linnaomawalitsuse poolt täitmisele kuuluwad ülesanded ja määrates kohase tähtaja nende täitmiseks. Kui linnaomawalitsuse organid ei täida järelewalweasutise poolt määratud tähtajaks tähendatud ülesanded, siis täidetakse need järelewalweasutise korraldusel linnaomawalitsuse kulul.

Siseministerium teostab teatud wolikogu aktide kont -
rolli ka lähtudes otstarbekohasuse ^{4I} seisukohast. Nii kuuluwad järelewalweasutise kinnitamisele ka otstarbekohasuse mõttes linnawolikogu poolt wastuwõetud põhi - ja lisaeelarwed, ning eelarwe täitmise aruanded, samuti linnawolikogu poolt wastuwõetud linnaomawalitsuse ametnikkude ja teenijate koosseisud, linnaseaduse § 165 põhjal antawad määrused, kinniswarade wõõrandamise ja pantimise otsustamine, laenude tegemine ja suuremate lepingute sõlmimine, ning linna ehitusplaanide määramine

13. M a j a n d u s p o l i i t i l i n e kontroll
tuleb ilmsiks siis kui linnaomawalitsus on pankrotti sattu-

4I RT 1938, 43 , 404, § 379.

mas. Nimelt on Wabariigi Walitsusel siseministri ettepanekul õigus seisma panna linnawolikogu tegewus⁴², kui linnaomawalitsus on sattunud niisugustesse maksuraskustesse, et tema enam ei suuda täita oma rahalisi kohustusi. Wolikogu tegewuse seismapanemise korral lähewad linnawolikogu ülesanded linnawalitsusele. Sel puhul määratakse ametisse olewa linnapea ja linnanõunikkude asemel uued isikud. Linnawalitsuse otsused neis asjades, mis kuuluvad wolikogu otsustamisele, esitatakse kinnitamiseks järelewalweasutisele. Kui uus nimetatud linnawalitsus on seadnud korda linnaomawalitsuse majapidamise, siis Wabariigi Walitsus siseministri ettepanekul otsustab linnaomawalitsuse harilikus korras ametisse seatawate organite uuesti tegewusesse astumise küsimuse.

14. P o l i i t i l i n e kontroll seisab selles, et riigiwõim wõib kõrwaldada neid omawalitsuse tegelasi, kelle tegewus riigi wõi omawalitsuse üldhuwidele kahjulik. Nii wõib Wabariigi President tema poolt ametisse määratud linnapea ametist wabastada kui tema leiab, et linnapea tegewus

42 Ibid, § 392.

on riigile wõi omawalitsusele kahjulik. Sama õigus on Waba-
riigi Walitsusel kõigi teiste linnaomawalitsuse ametnikkude
ja teenijate kohta samadel motiiwidel. Sel wiisil linnaoma-
walitsuse ametnikud langewad wälja ka linnawolikogust ja ko-
misjonidest.⁴³ Siseministril on õigus kõrwaldada linnawoliko-
gust üksikuid linnawolinikke kuni wolikogu wolituste lõpuni,
kui need oma tegewusega wolikogu wõi linnawalitsuse tööd ta-
kistawad wõi kui nende tegewus on kahjulik linna- wõi üld-
huwidele.⁴⁴

I5. T e e n i s t u s w a l w e on kontroll, mida teos-
tatakse alluwate instanside üle teenistuslikult superordi -
neeritud instansside poolt. Waremini oldi arwamisel, et kesk-
haldus ei teosta teenistuswalwet omawalitsuse ametnikkude üle.
Nüüd on selles asjas toiminud muutused, mille tõttu teatawal
määral ka siin teenistuswalwest kõneleda wõime. Teenistus-
walwet linnapea üle teostab tegelikult siseminister, teiste
linnaomawalitsuse ametnikkude üle nende otsekohene ülemus.

I6. K o h t u k o n t r o l l on selleks, et kodani-
kud leiaksid kaitset kogukondliku ühiku ülemwõimu ees. Üldi-
se korra järgi kõiki toiminguid linnades kaewatakse ringkon-

43 Ibid., § 389.

44 Ibid., § 393.

nakohtusse. Erandi moodustavad maksundusõiguslikud ja wera-
de hindamise asjad. Nendes asjades ei saa pöörata otsekohe
kohtu poole, waid linnawolikogu poole, kelle otsused sisuli-
sest küljest on lõplikud, küll aga alluwad nad kohtu kaudu
wormilisele kontrollile.

A l l i k a d

Eesti Wabariigi põhiseadus (RT 1937, 71, 590)

Linnaseadus II. juunist 1892 a. (WSK II köide)

Linnawolikogude walimise seadus (RT 1926, 84, 89)

Linnawolikogude walimise seaduse m.s. (RT 1933, 92 , 669)

Linnaseaduse muutmise seadused (RT 1934, 25, 186, RT 1934, 41, 360)

Omawalitsuste ajutine järelewalwe seadus (RT 1919, 78)

Waestelastekohtu seadus (WSK II köide)

Waestelastekohtu koosseisu seadus (RT 1936, II, 71)

Tallinna linnawolikogu kodukord
(wastuwoetud wolikogu poolt 18.III.25)

Tallinna linnaomawalitsuse juhatuskiri
(kinnitatud wolikogu poolt 13.XI.29)

Tallinna linna eelarwed, aruanded ja tegewuse ülewaated

Linnaseadus 19. aprillist 1938 a. (RT 1938, 43, 404)